

ایڈیٹر و بلیشر عبدالحفیظ الکریم پرنٹنگ پریس پیبل بارغ کونڈغان ٹھیکہ کرسایور آفس 302 تھرو فلور یونیورسٹی کیمپس فیز 1 جناح روڈ کونڈغان تالان کرے

29 نومبر 2024ء

زبان و ادب نا آجبت

براہوئی بولی ہیست ویکی کرنا انا ہمو بولی تیان ء، ہر ادا شوندار آ دورائی ہم تینا رکھانا بابت گرٹی تا پلو یڑائی ء، وے دا ہم خوش بختی نا ہیست اسے کہ دا بابت ہیست تو کنگ، آخا تو بھاز آ بولیک داسہ ہم ہندن اریر، ہر اقلک ایو نا دورائی تینا ’بقاء غان دو سلاو۔ یعنی اوقنا بیرہ منہ بندرغ اس سلوک ء، وادسہ بولی تا خیر خواہک ہمو منہ بندرغ آک دا بولی تے رکھنگ نا جت پت ائی اختہ خنکرہ۔ چا ہندار آک پارہ کہ ہر اتم بولی اس کھیک تو بیرہ اسہ بولی سے نا مرک متک، بلکن اسہ تاریخ اسے نا مرک مریک۔ بولیک تینے ٹی پورو ء راجی زندا سے بند کیرہ، واگہ زبان اس مرک انا کنڈ آک ہک، تو تین اس اوڑتون ہمو راجی تاریخ ہم مرک انا گرٹی تا پلو یڑاٹ بریک۔ براہوئی بولی ء ہم خطرہ غانا بائی بولی تینی گوندگانے، دانا راسکی تے ’جذبائیت‘ نا پینا نہ ٹی تول کتکپ، بلکن بولی تیا کاریم کرک آتا آرموندہ و اوقنا چا ہنداری تے مون آخنگے۔ گڑا داڑے سوچ دا ووی مریک کہ گڑا بولی نا رکھ اکن دیرانت کاریم کے؟ دا سوچ آ جفنگ نا جاگہ غانچی داڑے ہرکس تینے آن ’خودگرئی‘ نا کسر اس ہرینے، وکس اس خودگڑ ء لوز گڑنگ ء تو کس اس خودگڑ ء

تحقیق، تنقید، تدوین، تالیف، ترتیب

پہنچنا کہ وہ مسئلہ وہ بات اصل شکل اور حقیقی روپ میں پوری طرح سامنے آجائے۔
بندرغ یعنی پشت آتیان گدربیکس مستی سفرکنگ ائی۔ دن کہ بنائی دورائی بندرغ مش و بیباں تینی زندا دے تے گدربیکہ اوکان پد مان مدان آ انا زندائی بھاز آ بدلیک بسر۔ ہر اتم اوپت و پول و سوچ روچ ء بنا کرے۔
In the broadest sense of the word the definition of the world research include any gathering of data, infarmation, and facts for the advancement of Knowledg.
بزرانا ہیست آتیان دا ہیست باش مریک کہ تحقیق تینا پینا آن دا پاش یکک کہ او راگی نا پارہ فا دیک، راگی ء پاش یکک و راگی آن گڑا نا اصلیت مون آ بریک۔ ہر ہمو سوچ پایت و پول ہر اک حق ء راگی اسکان سرکے، تحقیق پانک مریک۔ تحقیق نا ہیست اسراج راج لئی تحقیق ء ہیست اسے ہموڑے راجی و معاشی شونداری ء خوشنہالی ناؤں ملک و ہمو علاقہ یا راج آتینی تحقیق نا کیوتی اسے تو ہموڑے بدعالی، ڈکھ، پت و پول و سوچ روچ نا لوز آک پانگرہ۔ تحقیق نا بدعاوی معنی ہرا انا پانگ ء، سچائی ء پاش کننگ ء، انسان ازل آن تحقیق کرسا زندانا مرک آگام خلسا راجی روان ء۔ دا سفرائی ژڈ و نا ڈھیائی و خواری تا اسہ سرمن و سلسلاں سخوہ اسے۔
ڈاکٹر حبیب جالبی نوشیہ یکک کہ ”تحقیق کے معنی ہیں کسی مسئلہ یا کسی بات کی کوچ لگا کر اس طور پر اس کی تہمتک

تاریخ اس مونی اتنگ ء، داؤڑا نا رویہ خاک بولی نا رکھ انت کہ اودے پین نختان رسیفنگ نا سوپ منگ ء۔ داؤڑ کرک آتا کنڈ آن بولی نا تاریخ ء ہندن ء ڈیہہ اسے تون گنڈنگ انگ ء کہ اوڑتون تعلقہ ارزندو بود، تول/ ویش و لوزی مڈی تاہن و بخت ء ماس کش کننگ انگ ء۔ ’وسانیا‘ نا چا ہنداری نا پین آ اوڑتون تادی کننگ انگ ء، تو ہندن ایلو کنڈ آتینا بولی نا چندانا لوز آتا پد رند ء خننگ نا جاگہ ایلوقفا اصطلاح تے تینا بولی ٹی ’عجیب‘ ء پین ترسا بولی نا ہائی ء اسل بدل کننگ نا عمل اس کاٹم ہرینے۔ وے دن ہم اف کہ کل تینا پین اکن بولی تون بیداد کیرہ، ہندن ء ورونا ہم ارے ہر اقل کل اناخن تیان اودیم ء، وے اوفتے تینا بولی نا ڈڈ کننگ ء، وادسہ ادبی تنظیم، ء بھاز آ بندرغ آتا ’انفرادی‘ کوشش آتیان براہوئی بولی ء پوسکن آ نیکانا لوجی تون ہم گڑنگ کننگ کن ہم کاریم کننگ انگ ء۔ وادہمو کسر ء ہر اے جوزہ وخاراٹٹی بنگ نا جاگہ پامداری اٹ زبان تون مہر ء گنڈسا کاریم کننگ و مرل نا نشان پانگ مریک۔ گڑا گرچ دا گڑا نا ء کہ زبان نا پین آتا ژڈ شانگنگ ء، اودے تینا فاندہ کن کاریم اٹ اتنگ و اوانہن ماسی وطن ء اوڑان پلنگ نا جاگہ غانا رکھ و چیت، اوانا شونداری کن حقی آکسرتے دوئی کنگے۔

ات مومن آہیں۔
تدوین عربی زبان نا لوز اسے۔ ہرانا معہ تالیف کننگ، جمع کننگ، سچ کننگ، ترتیب ہیئنگ نا ء۔ تدوین اسرخاص ء مواد اسے نا اسد وار ولدا پٹ و پول کننگ، اودے سچ کننگ مومن آاتنگ ء پارہ۔ و ہمو مواد ہر اکل ساڑی ٹس ولدا تمس و اسیکا ولدا اودے گمگاری آن کنگ و مومن اتنگ، اوفی مصنف نامتن نارداث اوفی پونگی تاد تدوین آ بندرغ آک پارہ کہ تحقیق کن تبدیلی اف۔ دا اسر غلط ء مفروضاسے۔ تحقیق نا ہرٹش آتیان تحقیق نا گرچ ارے۔ ادبی تحقیق لئی قلمی نسخے نا ہندو جاگہ نا بارواٹ تحقیق آن کاریم بولنی تمک۔ بھاز آ جاگہ لوز آتینی اختلاف ملک۔ بھاز آ جاگہ غانا لوز آ لوز ء اولیت تروی تمک۔ نئے تدوین و ترتیب لئی ہم تحقیق نا گرچ مریک۔
تحقیق نا سوپ آن تحقیق، تخلیق، تدوین، ترتیب و تالیف نا روڈ بند جوان وژاٹ مریک۔ تحقیق ء اکرن بندوا ء ش اس پان تو دا ہیست ترڈوم۔ مرزا خلیل احمد بیگ تحقیق نا بارواٹ نوشیہ یکک کہ اردو ادب لئی تحقیقی نظام داخہ درمکن اف، بہتتی کرن ائی راجی علم انا دوم تون ادارائی تحقیق تین کن جاگہ جوڑ کرے۔ اردو لئی تاثراتی تحقیق، جمالیاتی تحقیق، رومانی تحقیق تون اوار عمرانی تحقیق، نفسیاتی تحقیق فلسفیانہ تحقیق ردوم بلکر۔ بہتتی کرن آن تحقیق بلکن سائنٹیفک تحقیق نا رحمان جوڑ مرتیب: ترتیب اسروشنت اسے نا پٹ و پول ء کننگ وادے ہمون آن ہمون سچ کننگ و ہینک کننگ۔ یا اسر معنون آتا چر اس سچ کننگ و ہینک کننگ، پول ء کننگ، وادے پوسکن انگا دورانا خواست آتا وژاٹ و مصنف نامتن نا وژ وڈول اٹ نوشیہ کرے اونا نوشیہ ء ہیست بدل کننگ آن ہموڑ آن ہمو وژ سچ کننگ و ترتیب کننگ و ہینک اودے پوسکن آ رتم اللخا انا وژ وڈول

سفر عامریاض

ٹیس آرش اسل بھاڑکس۔ کس بسکہ، و کس ہننا کہ۔ اسہیلون ہیست وگپ انا ہم وار آلو۔ ہراست تینا کاریم تا جت پت اٹ لگوکس۔ عجب ء ہر ڈرڈ اس کس کہ ائی ژو تینے شوک کیو، و گڑاس بلنگ کیو۔ اٹننے کہ کل بین آن است دیر موسم۔ زرس شوک کریت تینے کلہ سے ٹی تینا توار ء اوڑسکان سر کریت۔ ”ابا! کئے ہم گڑاس کننگ کن ہیست۔“ کنا کنڈ آتینا خن تے خیسن کرسا بر پارے” سلمہ، انت اشتاف اسے۔ ریل ء بنگ اٹ داسکان نیم ارے۔ داخل ء انخر فیصد، ہرکس ء اونا وار آ گڑا رسینگ۔“ اونا سوختی آن چٹ تینے اسر کنڈ کریت، دن نہ کہ خوبہ دو اس رضا دو اس کڑا غلے کئے۔ زرس سلیٹ ہراٹ، او خوبہ اسر عجب ء کاریم اس کریکہ۔ کس اکہ چا خوبہ سک، اودے ارغ تمک۔ ہندن اکہ کس خواست ارغ نا کریکہ۔ اودے یارباش چا اٹ ٹر خانگی۔ ہرکس کہ زرس براز کریکہ، اودے پاریکہ، چپ کر۔ نہ تو چا ہم تفروت نے۔ گڑا گڑائے پانگانے، ائی ہمون کیو۔ ہراست تینا تینا وار برسا تینا شغ ء ہلاستی ہنا کہ۔ او ریل انا انتظار ء کریکہ۔ مدان مدان گام ہر سا کنا وار

عنایت ساغر

کس اسر غریب اس، دا غریب بھاز خلوک ء بندرغ اس کس۔ شام انا نماز آن پد تینا اراغان اسل پیش تموک۔ اک نمران بروک ء بندرغ اس خنا کہ، تو تینے ڈکا کہ، لورا کنا دیر انا چرو کن ہم اودے زہیدہ کریکہ۔ اسد وخت اس شام انا چرو اسے کن زہیدہ ء تینا پارے ”کئے چرو اس بلکنے۔“ ایکان چنکا چناتے ہمو غاک۔ زہیدہ خوبہ ء چرو کن درے، چش آن۔ چنا ہمو غاک۔ زہیدہ تے چنا ء خلیفے، کہ چنا چپ کے۔ پارے ”چپ کہ شوک بریک۔“ دا خوبہ ہنداکان چرو آن ہش ش۔ زہیدہ ء ہلک باکر کرے۔ پارے ”ہر اے شوک، ہر اے شوک؟“ زہیدہ پارے ”خدا غلط نے، چنا ء خلیفیت۔ شوک ہر اکان بس؟“ دا زہیدہ پارے ”نے اراٹئی السپرہ، ہ تی چنا ء لغتاس۔ نے ٹی انت خیراسے، چرو کن ہم ائی دیوہ نے۔“ غریب ء زہیدہ تے اراغان کشا۔ دا غریب داسہ گام یک، منزل خلیک بس کسر آتا، اچہ اس بیدہ شینے تینا بیدہ غانتیا تونے۔ دا ہنداکان چپ کرے ہنا چپ ء ہلک، بیدہ بازار لگوکس، ہراست تینا دکان مومن آ تو لوک واپاری ٹی خنتس۔ دا دن ء بازار اس آلوک کہ سب اتون وخی لگا کہ و شام تون بندمسک۔ دا بازار نا خاصیت دا کس کہ ہر وخت ملوک تمک۔ بندمنگ نا چن ء ہلو کہ، اسر کنا مدار اس او توار ء خلگ۔ ”داڑے لاچ سووا مریک ہندن ء لاچ کہ اسل گٹ۔“ ہر دو نا دے نا ہیست کہ اسے کہ اسٹ اس لاچ ہلک و چلو ڈخار اسے کن تینا بطم نا کاغ ء سبگ۔ دکان ہم ہیر کونو اسر چورک اسے کن ڈخار تینا مسر ء ہا کرے۔“ دے اس ری انا تے دکان دار انا توار ء بگ زرس سوچ خلگ دن نہ کہ گرا کہ تلے ء اودے۔ تینا توار ء اوڑان پین گیش کرے۔ ”ہمو خوبہ غاک اصل دکان داری تو داڑے کن ء اسننے کہ ائی عزت آتے لیلام کیو۔ ہرا عزت آتے کننگ کن سال آک گرہ، ائی اوفتے اسر منت اسے ٹی لیلام کیو۔ ہلہ ہم کب جو ہرے کپو۔“ دے اس دا ہیست کس سٹ اس

کسہ سنہری بازارنا

دے پے دے آن اوکف کائڈا مرسا ہنارہ۔ بازارنا اسر کنڈ آ اسٹ اس لوک خلگکہ بیوایمان اقبو بے ایمانی مفت بلو۔ اوڑا ہر مش زبات کس۔ خلقت چلو چلو گڑا کن تینا ایمان ء تمک، دا خوبہ غانتی ڈاکڑ، ملاء، استاد ہر ڈا انا بندرغ آک اوڑہ اسر کہ، ری آتے اسرا لچا رسکین اس کہ گڈرتے تار تارکس، جاگہ اس آ گڑی خلوک تو جاگہ اس ہندن پاش جون اتون توار خلسا کریکہ، اونا توار ہم کلہ ستی اونا ہانغانا پیش تاکہ کہ پلو ہلک دن لکھو۔ اٹننے تینے دن تہا کننگ اڑے۔ سچے مستی اسر اسکول تمک۔ اونا چوکیدار شت اس کس، تینا بھلا خن اسر بلنگ ء دا ننا ہم کاغ ء کھنکس۔ و سنے گدیر بلوگ آچنکا ماروسٹر تے جعب ء نظر اسے ٹی ہر اک دن کن چاکا اودارہ اس چاکا، بس اسٹ تا کنا دوئی برے۔

جیرانگتا، اسٹ چناتا، اسٹ نیازی تا، و ہندن اسٹ نریہ غانتا کس۔ زردہ سے آن گڈ ریل انا درگہ غاک ملنگار۔ ہر درگہ غان اسر اسر بندرغ پیش تمار۔ وے کل تا اسر گنگ اٹ، کل اسر ڈو انا دروشم اٹ، عجب ء ندارہ اس کس۔ خلقت ء سوارکنگ آن مست اوکف دا پڑو ء کیریہ کہ کس تین تون کھج ء وےنگ کپک۔ نئے گڑا، نئے مال مڈی، نئے تینا رشتہ دار۔ داڑان بیدس اسر پین جمرانی نا ہیست اس داس کہ بھاز بندرغ آک کہ تینا رشتہ دار آتو ن، بسور، ٹرین اٹ اوک سوارس، ہمو کئے کہ سرکنگ کن بسور، اوفتے سیٹ رسینگ۔ ائی ہندا گڑنی ٹی گارنٹ کہ ہمو ریل انا درگہ ملوک اٹکنا کئڈا ہرا، سچے بھندہ کرے پارے ”خوبہ دا وار نے کن سیٹ اف۔ وے ولدا روٹ۔ نے ہم تین تون دروٹ۔ نا جاگہ ہم ہندار ریل ائی۔“ اونا پانگ تون ریل انا درگہ غاک بندس۔ اوستی راجی مس۔ اونا بنگ آن اسر عجب ء چچی اس تالان مس۔ سچ علاقہ بڑی بانگ کس۔ اسر کنڈ آتہرٹ خالی ہمو اسٹال والا توار ہیرہ ختا تھا تاکہ:

خلق کسہ..... نردیو

ات بیدہ اس کشا، خلگ خل ائی۔ درست متوک، بیدہ اس کس یاغل اس کس۔ دیوک دیرتے خنار۔ غریب آن اذیر ”ناہن دیر ء؟“ غریب پارے ”کنا پین نردیو۔“ ارغ نا وخت بس ہرکس تا تینا تینا مارغ آتے ہلک۔ کس دیراتیک، کس نخت بیجک۔ دا نردیو ء راجی کریر۔ ہن جنگل آن پاٹ کریت۔ داس ہنداکان جنگل نا درخت آتینی، چٹ تے، و پیش تیان چٹ جوڑ کرے۔ دیوک ہر ادا نردیو دا کاکان اف۔ بسر نردیو ء ہر ادا۔ دا چٹ جوڑ کننگ ء۔ دیوک نزار۔ نردیو ہر اخلیو۔ ہنا کوچی نا باسب آگاک۔ دیوک پاریر، تین پتین نا زی آگن، نردیو ء خلمین۔ نردیو ہنداکان توار کرے۔ ”باوہ نا تینا چوٹ و لٹ ء ہر فو، شہیلو نا ترشک آ غیلوہ۔“ ہنداز تون شہیلو دیو سزا، کل دیوک تمار۔ ہندن دا غریب اراغان پیش مس، نردیو جوڑ مس۔ اوچا کنا، استوا وفتون رینگ۔ ائی پدا ہرینگ گنا نماچس آہٹ۔

کودک آک اوڑا کدی اٹ ہر سا ہنسا کریرہ۔ وے اوخن ٹپ اوفتے اویاد آتیا نار ہر تو کہ۔ سچے پین مستی اسر دیبار اس ہر ڈوے لگا کہ ہرا نا کماشی ء اسٹ اس کریکہ، وادہ ایرہ غانتے اونا چیلک ہم تو سہ۔ اوفتے او ہر ڈوے حوال کریکہ پانوم خلقت ہر اہد اسکان مرستے۔ امر ء نا دکان داری؟ دے پے دے آن بڑ ہنسا، یا گڑا اوڑا دل پڑیر مرسا؟ اونا سوچ آتیان اونا گڑاس چیلک منار، ورنندی تے پاریر خسورا ہرا وخت آن ہم دا بازار ء خلگرے خلقت دے پے دے آن ناکنڈا برسرا ءن تو اہم خواست کیوتہ ڈاڑے لکر اس مومن آ ہم واپاری اس مرے تو پین دیوک ہندن ء لاچ کہ اسل گٹ۔ ہر دو نا دے نا ہیست کہ اسے کہ اسٹ اس لاچ ہلک و چلو ڈخار اسے کن تینا بطم نا کاغ ء سبگ۔ دکان ہم ہیر کونو اسر چورک اسے کن ڈخار تینا مسر ء ہا کرے۔“ دے اس ری انا تے دکان دار انا توار ء بگ زرس سوچ خلگ دن نہ کہ گرا کہ تلے ء اودے۔ تینا توار ء اوڑان پین گیش کرے۔ ”ہمو خوبہ غاک اصل دکان داری تو داڑے کن ء اسننے کہ ائی عزت آتے لیلام کیو۔ ہرا عزت آتے کننگ کن سال آک گرہ، ائی اوفتے اسر منت اسے ٹی لیلام کیو۔ ہلہ ہم کب جو ہرے کپو۔“ دے اس دا ہیست کس سٹ اس

